

۵۷۸: عبدالله (سید) بین شماره‌های ۷۳۲۵ و ۷۳۲۷، ۸۶۵۸ و ۸۶۶۲ به جای ویرگول (،) باید علامت تیره (-) گذاشته شود.

۵۸۴: غلام مصطفی قاسمی باید با علامت ستاره مشخص شود.

۵۸۴: غلام نبی شاهد ۱۱۴۵۶ باید ۱۱۴۵۷ نوشته شود. نام این مقاله نویس قبلاً در صفحه ۵۶۲ به ذیل «شاهد، غلام نبی» هم ضبط شده است. در متن (ش ۱۰۸۰۵) به ذیل «چوهدری، شاهد» آمده است که این یکی در فهرست اعلام منعکس نشده است. این سه عنوان از یک نویسنده است و باید زیر یک عنوان (شاهد یا چوهدری) آورده شود.

۶۰۹: محمدحسین (مولوی) ۱۱۴۵۶ باید ۱۱۴۵۷ خوانده شود.

۶۰۹: محمد ریاض. شماره ۱۰۲۳۷ باید قبل از ۱۰۲۵۲ ضبط شود.

۶۲۹: نذیر احمد. شماره ۱۰۸۲۷ متعلق به نذیر احمد دهلوی (متوفی ۱۸۳۰-۱۹۱۲) می‌باشد و ربطی به نذیر احمد محقق معاصر هندی ندارد.

۶۳۱: نقوی، شهریار. شماره ۲۶۰ مربوط به نقوی دانسته شده است. این مقاله نوشته نقوی است و نه مربوط به او.

* * *

آینده -

چون خود متوجه اشکالات در مورد اسامی رایج در پاکستان و هند برای تشخیص مدخل بوده و در مقدمه گفته‌ام از یادآورهای اصلاح‌کننده آقای عارف نوشاهی بسیار متشکرم و امیدوارم این موارد را دارندگان فهرست در نسخه خود وارد کنند.

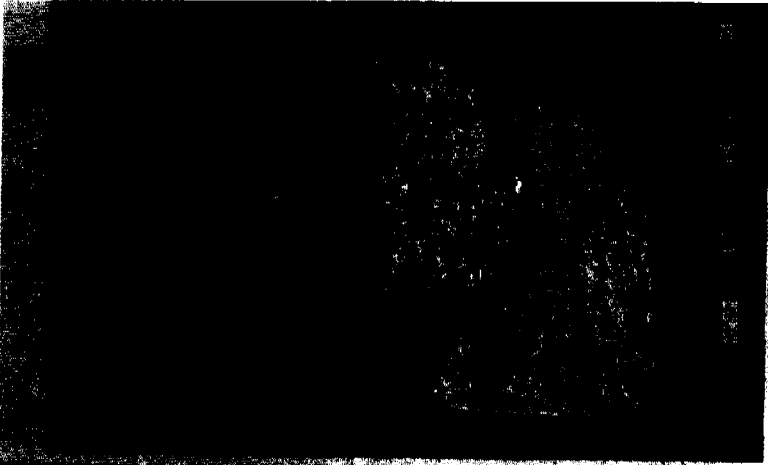
ابوالقاسم اسماعیل پور

اسناد کوه مغ

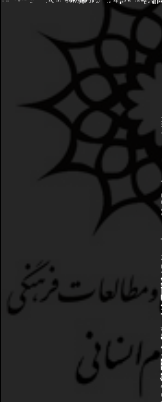
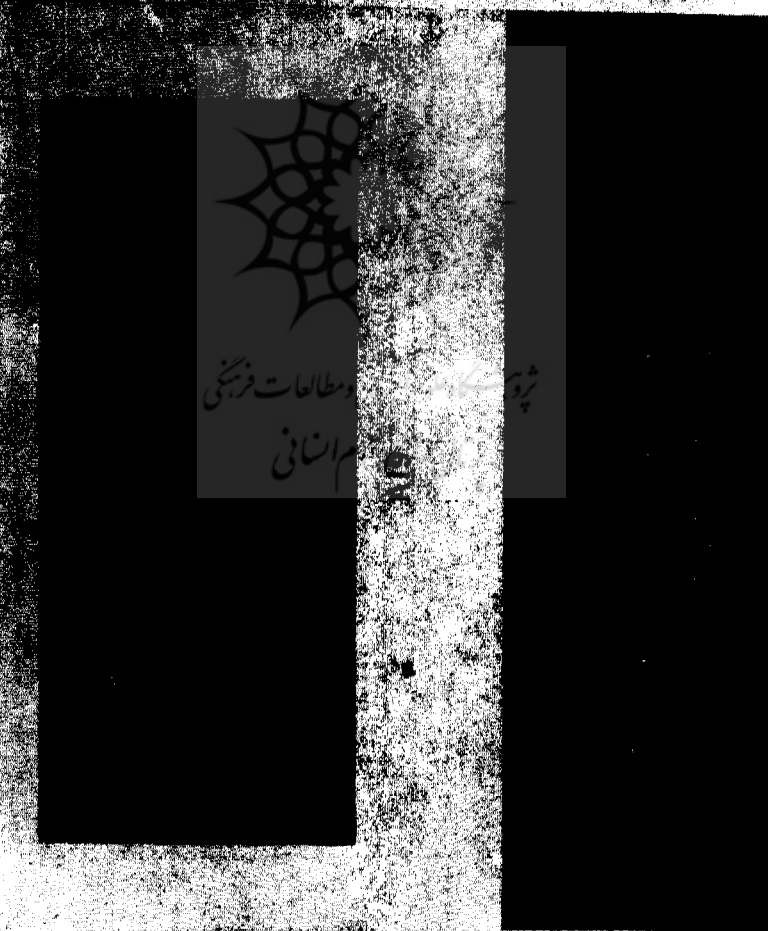
مجموعه اسناد کوه مغ، که اکنون جز گنجینه دستنوشته‌های آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی، انستیتوی خلق آسیا، شاخه لنینگراد است، شامل اسنادی است که در ۱۹۳۳ کشف گردیده است. این اسناد را آ. پولوتی^۱ و آ. آی. واسیلیف^۲، عضو فرهنگستان علوم شوروی، مرکز تاجیکستان و یک هیئت اکتشافی از همین مرکز به رهبری آ. آی. فریمان^۳، آ. آی. واسیلیف و و. آ. وروبیوف فراهم آورده‌اند. این مجموعه دارای ۷۶ دستنوشته است؛ ۳۶ دستنوشته چرمی، ۱۷ دستنوشته کاغذی، و ۲۳ دستنوشته چوبی. در بین آنها ۷۱ سند سغدی، یک سند عربی، ۳ سند چینی و یک سند رونی^۴ می‌توان یافت.^۵

اسناد کوه مغ مربوط به نخستین ربع قرن هشتم میلادی است. پژوهندگان اسناد مذکور را منبع مهم مطالعات تاریخ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مردمان آسیای مرکزی این دوره و آغاز فتوحات تازیان برمی‌شمارند. این مجموعه در برگزیده نخستین متن‌های سغدی است که در خود سرزمین سغدیان کشف گردیده است.

پرفسور آ. آی. فریمان ۲۵ سال تمام سرگرم بررسی اسناد سغدی کوه مغ بوده است. او در فهرست دستنوشته‌های به دست آمده از ویرانه‌های ساختمانی در کوه مغ، واقع در ناحیه زخمت‌آباد^۶ تاجیکستان، نزدیک روستای خیرآباد، گردآوری فرهنگستان علوم شوروی، مرکز تاجیکستان^۷ متن و ترجمه سده‌وری چند از اسناد گوناگون سغدی را نقل کرده است. قرائت و ترجمه اسناد A₁، A₂، A₃، A₄ و



B6 n B6ar

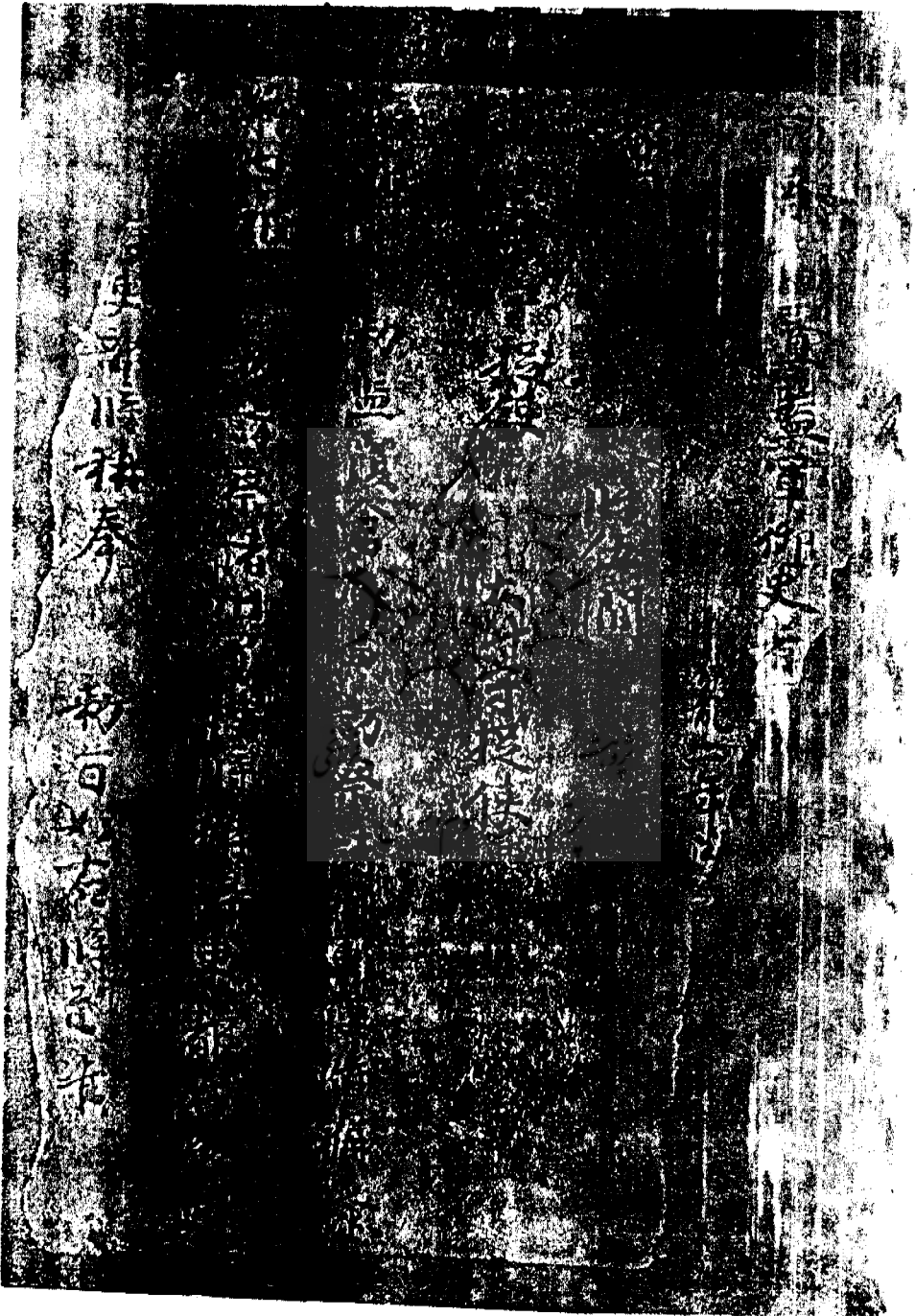


مطالعات فرهنگی
میراثی



A20

۷۸۷





آزمایشی و پیشنهادی است. پرفسور فریمان در مقاله‌ای با عنوان «اسناد تاریخ‌دار از کوه مغ تاجیکستان»^۱ اسناد A₁₃ و A₈، A₄، B₁₁، B₁، A₁₂ را منتشر نمود و اصلاحات گاهشماری و چند قاعده تاریخ سنجی را که از اسناد A₁₂، B₃، B₄، B₅، B₈، A₁₀، A₁₆، b₂، b₄، b₁₂ و Nov. 1, 3, 4, 6 برگرفته بود، ضمیمه آن کرد. سند A₁₂ موضوع بررسی ویژه‌ای است از همین نویسنده که با عنوان «یک سند ستاره‌شناسی سغدی (گاهشماری)» منتشر شد.^۱ پرفسور فریمان اسناد A₅^{۱۱}، A₂، A₃^{۱۲}، b₂، A₁₆، Nov. 1 و Nov. 6^{۱۳} را با ترجمه و تفسیر منتشر کرد.

در سال ۱۹۶۰-۱۹۵۹ چندین سند توسط و. آ. لیف شیچ^{۱۴} منتشر گردید. ۱۵ در سال ۱۹۶۲ چهار سند توسط ام. ان، بوگولیوبوف و ا. آی، اسمرنوا انتشار یافت^{۱۶}. این پژوهندگان اسناد سغدی را در بیست و پنجمین همایش بین‌المللی خاورشناسان نیز ارائه کرده‌اند.^{۱۷} سند عربی را و. آو آی، یو. کراچکوسکی^{۱۸} و متن چینی مجموعه مذکور را آ. اس. بولیاکف بررسی و منتشر کرد.^{۱۹}

نخستین تلاش برای رمزگشایی سند رونی توسط آ. ان. بونشتام انجام گرفت^{۲۰}. بررسی اسناد سغدی مجموعه لنینگراد هنوز ادامه دارد و قرائت‌های پیشنهادی، ترجمه‌ها و تفسیرهای آن در جزوه‌های جداگانه‌ای منتشر گردیده است.^{۲۱} در چاپ اسناد کوه مغ، عکس‌ها به ترتیب فهرستی که آ. آ. فریمان در مجموعه‌ای آورده است، تنظیم گردیده‌اند.^{۲۲} این اسناد را ام. ان. بوگولیوبوف، و. آ. لیف شیچ و ا. آی. اسمیرانوا به سرپرستی آکادمیسین آی. آ. اربلی^{۲۳} فراهم کرده‌اند و عکس‌ها از ل. و. سیورسکوف^{۲۴} می‌باشد.

یادداشت‌ها

1- *Corpus Inscriptionum Iranicarum*, part II, vol. III, "Documents from Mt. Mugh", Moscow, 1963.

متن حاضر دبیاجه همین مجموعه دست‌نوشته‌های ایرانی است که به نظر خوانندگان می‌رسد. تصاویر اسناد سغدی، چینی و عربی را نیز برای نمونه آورده‌ایم.

۲- A. Puloti

۳- A.I. Vasiliev

۴- A.A. Freiman

۵- Runic: منسوب به Rune. خطی است که قبایل توتون (Teutonic tribes) در شمال غربی اروپای عهد باستان به کار می‌بردند. سه طبقه رونی شناخته شده‌اند: آنگلساکسون-ژرمنی و اسکاندیناویایی. نام «رون» نخستین بار به دست‌نوشته‌های این قوم اطلاق گردید. در زبان آنگلساکسون run به معنی «راز» و runa به معنی «جادوگر» است. نوشته‌های متعدد رونی روی سنگ قبرها، سکه‌ها و اشیاء تزئینی خصوصی، در دانمارک، نروژ، سوئد، آلمان و ایسلند و... پیدا شده است. خواستگاه رونها مشخص نیست، تنها می‌دانیم که الفبای رونی متعلق به خانواده پرنانی-ایتالیایی است. بررسی آن را دارای منشاء لاتینی برشمرده‌اند. دائرةالمعارف امریکا، ج ۲۳، ۱۹۷۳، ص ۶-۷۷۵.

۶- برای شرح مختصری درباره مجموعه کوه مغ رک: "Sogdijskij sbornik. sbornik statej o pamjatnikakh sogdijsskogo jazyka i kultury, najdenykh na gore mugv Tadjikskoj SSR", Leningrad, 1934, p.p. 7-17, 13-51.

۷- ZaĤmatabad

۸- رک. "Sogdijskij sbornik", pp. 31-51.

۹- رک. "Doklady grupy vostokovedov na sessii AN SSSR 20

۱۰- رک. "Vestnik drevnej istora", شماره ۲ (۳)، ص ۴۹-۳۴. همچنین رک. همان مأخذ، ۱۹۳۹، شماره ۴ (۹)، ص

A.A. Freiman, Sogdijiskij rukopisnyj dokument na kozhe 6Bs iz sobranija dokumentov S gory Mug, "Vestnik drevnej istorii", 1940, N1, pp. 99-186.

A.A. Freiman, Ova Sogdijiskikh rukopisnykh dokumenta na kozhe S gory mug v tadzhikistane, "Vestnik drevnej istorii", 1952, N2, pp. 181-186.

۱۳- آ. آ. فریمان، سه سند سغدی از کوه مغ:

"Problemy vostokovedenija", 1959, N1, p.p. 120-134 Sogdijiskij dokument na kozhe Nov 6. Ibid, 1960, N2, pp. 154-155

A.A. Freiman. Pechat pri dkumente SB4, Ibid, 1960 N3. pp. 212-214.

همچنین رک.

V.A. Livshits ۱۴

۱۵- سند سغدی B4 از کوه مغ:

Ibid. 1959, N6, pp. 123-138; sogdijiskij posol v Chache, "Sovetskaja etnografija", 1960, N2, pp. 92-109 (doc. A14, A7, A15); Dva sogd, 1960, N2, pp. 76-86, Ibid, 1960, N5, pp. 76-9); Tri prisma s gory mug, Ibid, 1960, N6 pp. 116-132.

۱۶- ام. ان، بوگولیووف و ا. آ. اسمرینووا، سند سغدی b1

"Vestnik Leningradskogo universiteta", No. 14, serija istorii, jazyka i literatury, pt3, 1962, pp. 121-128; sogd. dok. b11, b13 i b15, - Izvestija An SSSR. Otdelenije literatury i jazyka", vol. XXI, 1962, pt4, pp. 333-7

۱۷- ام. ان. بوگولیووف، اسناد سغدی از کوه مغ (بررسی زبان)، ا. ای. اسمرینووا، نقشه مناطق مرتفع زرافشان در اسناد کوه مغ، و. آ. لیفشیچ، نامه‌های سغدی از کوه مغ؛ همایش بین‌المللی خاورشناسان، مقالات ارائه شده توسط نمایندگان اتحاد جماهیر شوروی. از انتشارات ادبیات خاور، مسکو، ۱۹۶۰.

۱۸- Cf. "sogd. Sb.", pp. 52-90; cf also I yu. Krachkovskij, Izbrannye sochinenija, vol. I, M.- L, 1955. pp. 182-212

۱۹- رک. همان مأخذ، ص ۱۱۷-۹۱.

A.N. Bernshtam, Drev. dok. soda (Predvarite l'noje soobshchenije), - "Epigrafika vostoka", v.m.- L. 1951, pp. 65-75

۲۱- رک. اسناد سغدی کوه مغ. بخش ۱، ترجمه و تفسیر آ. آ. فریمان، ۱۹۶۲، بخش ۲، ترجمه و تفسیر لیفشیچ، ۱۹۶۳، بخش ۳، ترجمه و تفسیر بوگولیووف، ۱۹۶۳.

۲۲- رک. "Sogdijiskij sbornik" ص ۵۱-۴۳، و فهرست دستنویس شده مجموعه پرفسور فریمان (در گنجینه دستنویس‌های انستیتوی خلق آسیا، شاخه لنینگراد، فرهنگستان علوم اتحاد جماهیر شوروی).

I.A. Orbeli ۲۳

L.V. Siverskov ۲۴

واژه‌های پزشکی پارسی

دکتر منوچهر ستوده

تألیف دکتر جامی شکیبی گیلانی - تهران، ۱۳۶۲ - وزیری ۹۰ ص

مؤلف در پیشگفتاری می‌نویسد: «پیش از اینکه از خود واژه بسازیم باید نوشته‌های کهن پارسی را خوانده و با باریک‌بینی آنها را واژه به واژه شکافته و برابر اروپائی آنها را بیابیم... در این نامه من کوشیده‌ام که آنچه را که در ذخیره خوارزمشاهی به کار پزشکی امروزی می‌آید بیرون آورده و با انگلیسی برابر کنم... امید است با کوشش دیگر دانش پژوهان زبان پزشکی پارسی از آشفستگی کنونی بیرون آمده و سامان پیدا کند.» پس از پیشگفتار مؤلف محترم شیوه واژه‌سازی پزشکی و دانشیک را در زبان پارسی شرح می‌دهد و در آنجا می‌نویسد: «رشته‌های فنی زمان فارسی همه گونه مایه‌ها را دارد، و بسیار کم‌نیاز به آن پیدا می‌شود که واژه نوین از خود بسازیم.» «دست یابی به گنجینه واژگان فنی پارسی، خواندن نوشته‌های کهن پارسی است با باریک‌بینی و ترجمه آنها واژه به واژه و جمله به جمله به زبانهای اروپائی تا از این راه دیده شود که چگونه واژه‌های پارسی با واژه‌های